Varga Csaba

A HÉT NAPJAI

HÉTFŐ: a hét fő napja, fője
KEDD: ketd, azaz második nap
SZERDA: szer napja (?) *(lásd külön)*
CSÜTÖRTÖK: gyötrés napja *(lásd külön)*
PÉNTEK: bánat napja *(lásd külön)*
SZOMBAT: szabad nap *(lásd külön)*
VASÁRNAP: vásár nap

SZERDA

Tankönyveink a szláv *sztreda* szóból származtatják a magyar *szerda* szót, de ez roppant felületes megállapítás. Csak annyi igaz ebből, hogy *szerda* és *sztreda* valóban ugyanaz a szó, csupán a kiejtésük eltérő. Ám a *sztreda* a magyar *szerda* szó kiejtésben rontott változata s nem pedig fordítva.

Ezt roppant egyszerű bizonyítani a szláv szómódosítási szokások megfigyelésével. Figyeljük meg a szarka[1], tarka és a csorbít szót. A szlovákok kiemelik az első magánhangzót s a második mássalhangzó utánra teszik, miközben az első mássalhangzó után, ha az *sz* (vagy *cs*), ejtenek egy *t* hangot, vagy ha pedig épp *t* van ott, akkor viszont eléje teszik az *sz*-t, hogy meglegyen a *szt* kettőshang:

s z **a** r k a	t **a** r k a	c s **o** r b í t
s z **t** r **a** k a	s z **t** r **a** k a (tý)	s z **t** r **o** b i t'

Ugyanezt a változást látjuk a szerda szónál is:

s z **e** r d a
s z **t** r **e** d a

1 Szarka sumérül: szarraku, ami cs-vel ejtvén cserregő, mert mint tudjuk: cserreg a szarka. A sumérben még a cserr hangsúlyozott r (rr)-je is kitűnik.

Lássunk más hanggal is ilyen jellegű „hangjátékot”, ahol viszont az *szk* elérése a cél: kurtít = *s z k*rátit’, szekrényke = *szk*rinka, szikla = *szk*ala.

Ez a folyamat visszafelé nem haladhatott, hiszen kizárható, hogy visszafelé merő véletlenségből igen régi gyökű magyar szavakat kapunk egységesen, mégpedig úgy, hogy a szóképzésen sem kell módosítani, hogy az magyar legyen. Fordítva viszont elmosódást látunk, például a szarka és tarka összefolyik a szlovákban: *sztrak*(a), illetve *sztrak*(at). Ez pontosan jelzi, hogy e szavakat ők gépiesen használják, tehát valódi, gyök szerinti jelentésüket nem értik. Tehát nem az ő szavuk.

Ezzel minden igényt kielégítően bizonyítottuk, hogy a *szerda* szó magyar szó. A *sztreda* pedig ennek sajátosan szlávos kiejtési változata. (Tudom, hogy régi tanokon felnőtt olvasók berzenkednek ezen, de tessék cáfolni a fenti bizonyítást, melyből sokkal több is kiderült, mint a szerda szó magyar eredete.)

Most pedig már csak az a kérdés, hogy mit jelent a *szerda* szó?

Mindenképpen a szer gyök áll szerda szóban, így összetétele: szer-da.

Ám a megfejtést nehezíti, hogy a *szer* gyöknek többféle jelentése van.

1) Fű*szer*, élelmi*szer*. Itt a *szer* valamiféle eszközt, használható alkalmatosságot jelent.[2] Pl. szerszám: kézi szer. Tűzszerszám: tűzcsiholó eszköz. Régi szerkonyha: a gyógyszerészek konyhája. Így a szer akár portékát is jelenthet.

2) *Szér*ű t-sz váltással lett a térű, azaz hely szóból.

3) *Szer s*-sel ejtve: *sor*. Mindkét kiejtéssel használjuk. Például pinceszer = pincesor. Egymást követik, sort alkotnak az események is. Innen a sors és a szerencse szó. Sors tehát: egymást követő események sora[3], ahogyan a -szer, -szor, -ször is ezt jelenti. Pl. ötször, tízszer. Középszerű = középsorú. A sor, szer érthető úgy is, hogy előírások sora: a törvény szó a szervény sz-t változata. Előírt sorozatot jelent a szertartás is és így értendő a rendszer, szerkeszt stb. is. Ellentétes jelentéssel: szerte, szertelen. Szertelen = sortalan, nem alkot sort, azaz rendetlen.

4) *Sor, szer* egymáshoz tartozást, viszonyt is jelent, pl. szerv, szervez, szerez. Így már megértjük a szeret, szerelem, szerzetes, szerep, szerel szavak érteményét is. S azt is megértjük, hogy a szerel-em szóban miért állhat a szerel szó. („A mongolban szerel általában am. érzés; érzékenység; figyelem” – CzF.)

---

2 E szer szó fordítottja a latin res (resz) = dolog, tárgy.

3 Latin sors = sors, angol sort = sorozat.

Ám mindebből nem derül ki, hogy a szerda szóban milyen érteménnyel szerepel a szer gyök. Nyújt azonban némi segítséget a szer után következő -da szórész, bár ez is kétesélyes.

Főnevet képez például a bor-da, gaz-da, hor-da, h-cs: csor-da szavakban. Helyet jelöl például az i-de, o-da, csár-da, kalo-da, Vár-da, Tor-da szavakban.

Így szerda szerhelyt jelentene, miáltal szertartásra, szerre is utalhat. (A szerdások, szeredások elnevezése bizonnyal csak kései, nevük abból adatik, hogy szerdai napokon is böjtölnek. Mint ahogyan a szombatos pedig szombatokon meleg ételt nem eszik.) Elgondolkodtató azonban a SZERDÁS szó másik jelentése: *„A gömöri barkóknál am. táska”* (CzF szótár), értsd: szertáska, melyben az élelmi-*szer*-eket hordják. Ugyanakkor: *„SZERDAHELY, (1), (szerda-hely) ösz. fn. Több helység neve M. és E. országban. Régi oklevelekből lehetne csak biztosan meghatározni, ha vajjon e helyek onnan vették-e neveiket, mert holmi áruszerek vásárhelyei voltak?”* Hiszen szer portékát is jelent.

Mindezek alapján szerda jelenthet szer, netán összejövetel, avagy szertartás napját is, de akár kirakódó vásár napját is. De ez még nem tiszta eredmény.

Nem sikerült ennél tovább jutnom a rendelkezésemre álló anyagok alapján. Annyi azonban világos, hogy a szerda szó pontos értelmét csakis a magyar nyelven belül találhatjuk meg.

Ám ehhez szükséges még tisztázni valamit:

Ugyanis zavaró lehet, hogy a szlávban a stred (szerd) középsőt jelent, s vasárnap-hétfő-kedd, valamint csütörtök-péntek-szombat között valóban középen van a szerda nevű nap. Ám nem középen lévő helyzetéről neveztetett el ez a nap, hanem fordítva: az által jelent középet a sztred, mert szerda a hét közepén van. Ugyanezt a fordított helyzetet látjuk majd alább a csütörtök és a négy számnév, valamint a péntek szó és a pent = öt számnév kapcsolatában is. S három hasonlóan fordított helyzet már egymást igazolja.

CSÜTÖRTÖK, PÉNTEK

E két szót együtt tárgyalom, mert mélységesen összefüggnek – Jézus sorsa révén.

a) CSÖTÖRTÖK, ugyanis ez az eredeti kiejtése.

Csötör a gyötör szóval azonos, melyből a gyötrelem. A Czuczor-Fogarasi szótárban: *„CSÖTÖR, (1), (csöt-ör) áth. mn. csötör-t, vagy csötr-ött, htn. ~ni, v. ~eni. Cseter, csavar, teker, úgy fordít valamit, hogy csöt, cset hangot ad. Rokona: gyötör. GYÖTÖR, (gyöt-ör, öszvetett szónak is vétethetik gyö elemből és tör igéből, s jelentése: öszvenyomva v. öszvezúzva tör; megvan a cseh nyelvben is); áth. m. gyötör-t v. gyötrött, htn. ~ni v. gyötre-*

ni. Ragozásra nézve a hangugrató igék szabályait követi. V. ö. HANGUGRATÁS. Tulajdonkép am. gyűr, gyömöz, gyúr, fakgat, nyomkod. Innen átv. ért. kínoz, zaklat, nyugonni nem hagy. Öszvegyötörni valakinek ujjait. Kinzással, koplalással, veréssel gyötreni a foglyokat."

E napon gyötörték Jézust, innen e nap neve: csötörtök. (A szó: csötör-t-ök, s a -t olyan szerepű, mint a han-t, cson-t szavakban, az -ök pedig mint például a szemöld-ök, törzs-ök, tör-ek szavakban.)

Mivel csötörtök a hét negyedik napja, így lett a négyes szám neve a szlávban: „szlovén csetvrtek, szerb tsetertek, cseh tswrtek" (CzF).

Így aztán eléggé mulatságosnak tűnik az ilyen történészi okfejtés: *„korabeli arab és bizánci szerzők szerint szláv rabszolgákkal kereskedtünk, nyilván itt Etelközben is már elkezdődött a szláv hatás (szerda, csütörtök)"*. Elképzelhető, hogy rabszolgák milyen mély nyelvi hatást tudnak kifejteni. Ez tehát feje tetejére állított világ.

Továbbá roppant árulkodó az is, hogy csak akkor lehet négy a csetvretek, ha hétfőtől számítjuk a hetet. Ha vasárnaptól, mint a római egyházi rend előírja, akkor e nap az ötödik nap, mint ahogyan a latinok fordításában Csötörtökhely: Quintoforum, ahol quint = 5. (CzF) De ezek szerint azok, akik elkészítették (és elfogadták) a tükörfordítást, tudták, hogy csütörtök számnév is, hiszen, lám, számnévként értelmezték, s nem „Dies Iovis forum"-nak" fordították. Vagyis csak akkor jelenthet négyet a csütörtök, ha a hét fője hétfő (s nálunk hangsúlyozottan a hét fője) s nem pedig vasárnap. Akik vasárnaptól kezdték a napot, semmiképpen sem kaphatták meg, hogy csötörtök = 4. Ez szerint a csetvertek, csütörtök nem a római egyház révén 4. Ekkor pedig azt gyaníthatjuk, hogy a háttérben nem a római-bizánci, hanem másféle ágon felnőtt kereszténység áll. A szláv eredet gondolata már csak ezért is törlendő.

b) PÉNTEK

Péntek érteménye a bánat szóban rejlik. Bán régi görögösen ejtve ugyanis: pen. Ehhez járult a -t hang. Az -ek végződés ugyanolyan, mint a csötört-ök szóban már említettem.

Mindenek előtt azonban tudni kell, hogy a bánt szó végén lévő -t itt sem 1. szám 3. személy ragja, hanem főnévvé teszi a gyököt, mint a par-t, szin-t, ker-et szavakban. A bánt szó eszerint kiegészült egy magánhangzóval: bán^{a}t, s ez a bánat szó.[4]

Mint például ezek az ógörög szavak:

pentosz [πεντος] = bánat (az -osz kiesett mára, mint pl. a szírosz = sír esetében is)

4 Mint ahogyan a kert szó sem egyéb, mint keret. Vagyis aki kertel, nem kertben jár, hanem jó messziről járja körül a lényeget.

pentikosz [πεντικος] = bánatékos, értsd: gyászos, gyászteli
pentheo(l) [πεντεω] = bánato(l), értsd: megsirat, meggyászol

Még hadd említsem meg, hogy a bán és a bűn azonos hangzású szavak s erkölcsi vonatkozásban szorosan összefüggnek. Együtt is használatosak: bűnbán-at. Angolból is ismert a *pen*itence = *bűn*bánat szó, továbbá a *pen*el = büntető szóban is pen = bűn. Ez még tovább igazolja az eddigieket. Ám ezen az úton ne haladjunk tovább, mert annyi mindenképp megállapítható máris, hogy joggal kereshettük a péntek szó magyarázatát a magyar nyelvben.

Pent-ek tehát bánat-ék.
Azaz a gyász napja.
Mert Jézus a hét e napján halt meg. Mivel ez az ötödik nap, így lett az öt neve is ez: pent, azaz bánat.

Természetesen felhozható, hogy az ógörögben öt = pénte [πέντε], a latinban ugyancsak: öt = pente, és ezek bizony régi nyelvek, Jézus születése előtt is már virágoztak. De ne feledjük, hogy az, amit mi ógörög és latin nyelvként ismerünk, amit a szótárban találunk, az már a legkésőbbi irodalmi nyelv. Vagyis volt éppen elég idő, hogy a bizánci, illetve a római egyház kifejtse a hatását e téren is.

SZOMBAT

Szombat szót vannak, kik héber eredetűnek tartják. Ennek alapja csupán annyi, hogy a heti ünnepnapjuk valóban ez a nap, a szombat. Ez akkor adatik, ha a hét vasárnappal kezdődik, lásd a CSÜTÖRTÖK címszó utolsó bekezdését.

A szombat szóban az *m* hang vendéghang csak, ezt kivonva tehát a szabat szót kapjuk.

A Czuczor-Fogarasi szótárban: *„Eredetileg héberűl sabbát, (‚schabat' igétől, mely am. a munkától szünetelni)"*. De bármely más helyen is kutatunk, ilyen meghatározásokat találunk: *„A szombat szó (héber shabbath) nyugalmat, szünetet jelent." „Sabbath a pihenés napja."*
Itt máris felrémlik, hogy szabbat, shabat nem a szabad szóval azonos-e?
Nézzük tovább, innen-onnan kiemelve az internetről: *„Sabbath a pihenés napja. Hozzánk szláv közvetítéssel került, a szobota alakból fejlődött." „Szombat: A magyarba a szláv nyelveken keresztül került: szerb subota, szlovén, szlovák sobota, amelyek a héber sabbath (pihenőnap) származékai."*

Csakhogy a szláv szobota (szoboda) = szabad, s a régi magyar szabada szóval azonos. Szabad *l* vendéghanggal: szlobod, így lesz szloboda = szabadság.

Így már alapos okkal feltételezhetjük, hogy szombat egész egyszerűen annyit tesz, hogy: szabad, ez alapján a héberben is e szóval azonos.

Tehát feltehetjük, hogy shabbath = szabad. Végső bizonyossághoz pedig akkor juthatunk, ha megfejtjük, hogy mit jelent a szabad szó valójában.

Megfejtendő tehát, hogy miért egyezik a szabad szó gyöke a szab szóval, s miért van köze a szabadnak a szabóhoz és a szabódóhoz?

A Czuczor-Fogarasi szótár hosszú magyarázatát itt nem idézhetem, csak összefoglalom a lényeget.

A szab gyöke: sza, sze mely a ta (mint távol, tova) gyök t-sz módosulata. Innen a sza-b, szá-j, szé-t, sza-k-ad, szó-r: mindegyik távolodást fejezi ki, ahogyan a seb (szélei távolodók) és a zseb is éppen ez a szó.

Eszerint a szabad szó távoltartást jelent, ahogyan a szabód-ik (szabadulni akar, távolságot tart) is ezt jelenti. Mint ünnepnap pedig: távol mindentől, munkától, pénztől, gépektől, kötelezettségektől stb., azaz szünetet, nyugalmat jelent.

Ez csak a magyar szókincsből fejthető meg, tehát magyar eredetű a szabad-szabat szó. Hogy a Kis-ázsiai óhéberben magyar eredetű szavak találhatók, nem különleges, hanem természetes. Erre mutattam példát az ugyancsak e honlapon lévő JÓ ÉS ÉL cikkemben, melynek végén aztán külön is felsoroltam egy csokornyi kifogástalan óhéber-magyar szóegyezést.[5]

A hét napjainak nevével tehát világos a helyzet, s végső soron az is érthető, hogy szeretne mindenki „képben” lenni s így aztán senki sem nézett utána mélyebben a szabad = szo(m)bat szó történetének.

*

Végül pedig ismételjük meg a cikk elején látott felsorolást, s az eddig megértettek alapján figyeljük meg, mennyire megvan a hét napjainak mindegyik neve a magyarban, még ha némelyik nagyon régies kiejtéssel is. A kiértékeléshez tudnunk kell, hogy ha az egyenkénti megfelelések valamilyen szempontból sorozatot alkotnak, akkor a részletek

5 Végül is csak az türemkedik itt is elő, amit a Biblia is mond, nevezetesen hogy egykor egyetlen nyelv volt s ennek különböző változatai a mai nyelvek (nagy része). Ezt az ősnyelvet pedig ma magyarnak nevezik. De ne tessék leragadni a mai elnevezésénél, mert az a lényeg, hogy ez a nyelv az a nyelv, amelyben az ősnyelv legtisztább állapotában maradt fenn mindmáig.

azonosításai erősítik egymást, tehát ne csak egy-egy szó megfelelésére ügyeljünk, hanem minden egyes részlet esetében egyúttal mindig tekintsünk a szómutatvány egészére is:

HÉTFŐ: a hét fő napja, fője
KEDD: ketd, azaz második nap
SZERDA: szer napja (?)
CSÜTÖRTÖK: gyötrés („gyötöret-ék”) napja
PÉNTEK: bán^{a}t napja
SZO(m)BAT: szabad nap
VASÁRNAP: vásár nap

***